

АНАЛІТИЧНА НОТАТКА щодо гарантування кредитів, які залучаються на купівлю землі

1. Історія

- Перший [законопроект № 3205 від 12.03.2020](#) "Про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві" був відхилений 13.05.2020.

Реакція ГС АСУ на перший законопроект:

Підстави для прийняття закону "Про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві":

- 1) Законопроект № 3205 від 12.03.2020 **жодним чином не пов'язаний з "відкриттям ринку землі"** (не гармонізований з щойно прийнятим законом), оскільки щойно прийнятим законом передбачено, що до 1 січня 2024 року право на купівлю землі мають лише фізичні особи (юридичні особи – після цього терміну). Однак стаття 14 законопроекту передбачає, що право на часткове гарантування кредитів мають малі та середні суб'єкти господарювання, у власності або користуванні яких перебуває не більше 500 га.
- 2) Законопроект № 3205 від 12.03.2020 **не пов'язаний жодним чином з програмами державної підтримки фермерства** (яке як раз і обробляє до 500 га), оскільки на всі програми фермерства передбачено 400 млн.грн., а сума гарантування кредитів на 2020 рік становить 240 млн.грн. З огляду на зазначених вище адресатів цю суму варто було б включити в програми підтримки фермерів. Однак з огляду на практику реалізації програм компенсації відсотків за кредитами для фермерів можна вважати, що і в 10 раз менша сума використаною у 2020 році не буде.
- 3) Законопроект № 3205 від 12.03.2020 **не пов'язаний жодним чином з стратегією розвитку фермерських господарств**, оскільки останньої просто не існує.

!!! Отже, жодних підстав для прийняття цього закону, тим паче термінового, немає.

Концепція регулювання:

- 1) Законопроект не містить жодних норм щодо процедури гарантування повернення кредитів, натомість процедури розподілу прибутку, у тому числі для приватних компаній, розписані чітко (дивіденди виплачуються кожний квартал), веденню "інвестиційної діяльності", яка дозволяє витратити кошти непрофільним чином, надано набагато більше уваги, аніж основним функціям з гарантування кредитів.
- 2) Всі функції з визначення процедур гарантування кредитів (розпорядження бюджетними коштами) передаються на рівень керівництва фонду, при тому, що Рада фонду затверджує положення про саму себе, а очолювати її принципово не може представник держави.

3) До участі у фонді допущені особи приватного права, законопроект містить норми, які дозволяють "розмити" участь держави в управлінні фондом, вже на рівні закону передбачається обмеження участі держави в управлінні фондом.

4) Статут фонду затверджується в приватному порядку, без участі Кабінету Міністрів чи іншого органу державної влади, а сам фонд виводиться з-під дії закону "Про управління об'єктами державної власності", законопроект також містить пряму норму про невтручання держави в його діяльність.

5) Фонд практично поставлений поза сферою компетентності органу з державного регулювання ринків фінансових послуг, йому хіба що дозволяється виконати діякі із своїх функцій.

6) У формуванні кадрового складу системи управління фондом нарівні з Кабінетом міністрів України беруть участь нікому не відомі "представники міжнародних асоціацій", детально також прописана участь ніяким чином не визначених "агентств працевлаштування", натомість фінансові стосунки фонду з цими контрагентами прописані досить детально.

Все це дає підстави стверджувати, що концепція законодавчого регулювання, закладена в основу законопроекту № 3205 від 12.03.2020 є виключно хибною.

Загальний висновок: Україна ще не бачила подібних законодавчих актів з часів Януковича. Цей законопроект не лише повторив практику законотворення "злочинної влади", а навіть її перевершив. Оскільки навіть славнозвісний закон про ПАТ "Аграрний фонд" їй зрештою не вдалося прийняти. Дерібан землі почався з дерібану бюджетних коштів – нахабного і нічим не прикритого.

- Другий [законопроект № 3205-2 від 25.05.2020](#) "Про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві" був зареєстрований після відхилення законопроекту № 3205. Станом на початок лютого 2021 року він перебуває у статусі "поданий на розгляд Верховної Ради".

Реакція ГС АСУ на другий законопроект:

Законопроект, який був відхилений в залі, причесали, прибравши особливо одіозні моменти. Але суть від того мало змінилася. Це ручка без чемодану. Немає концепції і розуміння процедури гарантування кредитів, а створюється фонд на реалізацію цієї процедури.

Основний момент – сільгоспвиробник страхує свою продукцію, платить страховій компанії і отримує компенсацію у випадку страхового випадку. Так само має діяти банк – надаючи кредити (аналог вирощування продукції), він страхує неповернення коштів (аналог втрати врожаю) і сплачує за це страховику, як і сільгоспвиробник, **свої кошти**. Тобто гарантування повернення кредиту – це страхування в банківській сфері. В даному ж випадку сплата страхових платежів **перекладається на плечі сільгоспвиробника**, який є споживачем банківських послуг. Це приблизно те ж саме, що змушувати трейдера сплачувати за страхування сільгоспвиробником його продукції.

Ще один цікавий момент, який залишився від попередньої версії – це **прибуток фонду і його розподіл**. Звідки планується отримувати кошти, якщо основною діяльністю фонду є надання часткових гарантій за кредитними зобов'язаннями малих і середніх суб'єктів підприємництва? Тобто це **не установа для вирішення проблем, а установа для спекулювання на їх наявності**.

Тут варто вести мову про розвиток агрострахування, одним з напрямків якого має бути страхування неповернення кредитів, взятих, зокрема, на купівлю землі (з державною підтримкою).

2. Стан справ

Питання створення Фонду гарантування кредитів на купівлю землі піднімалось на прес конференції (Укрінформ, 29.02.2021) міністра Романа Лещенка за участю Олега Нів'євського (KSE), який активно просуває ідею створення Фонду гарантування кредитів.

Натомість "закон про відкриття ринку землі" (законопроект 2178-10 трансформований у закон № 552-IX, прийнятий 31 березня 2020 року), у своїх [Прикінцевих положеннях](#) зобов'язує Кабінет Міністрів України розробити та затвердити **порядок здійснення фінансової підтримки громадян і юридичних осіб** (у тому числі фермерських господарств) для придбання земельних ділянок сільськогосподарського призначення у 6-місячний строк (**який вже пройшов!**).

Створення Фонду гарантування кредитів та затвердження Порядку фінансової підтримки купівлі землі - це **альтернативні шляхи вирішення питання про забезпечення платоспроможності сільгоспвиробника** на етапі відкриття ринку землі.

Зокрема, порядок державної фінансової підтримки, який затверджує Кабмін, може передбачати як компенсацію відсотків за кредитами, так і надання державних гарантій. Програми компенсації відсотків вже діють не один рік і добре знайомі сільгоспвиробнику. Надання державних гарантій, хоча до сих пір і не стосувалось власне аграрного сектору, має також досить давню історію. Зокрема, у 2021 році [статтею 6 закону "Про державний бюджет України"](#) передбачається надання державних гарантій у розмірі 88.671 млрд грн. (в той час як реальний розмір компенсації за неповерненими кредитами у 2021 році становить лише 15 млрд. грн., з яких 14,5 млрд. – це неповернення кредитів на будівництво доріг). Саме в рамках цього механізму і цієї суми варто було б вирішувати питання гарантування кредитів на купівлю землі.

За умов належного державного управління міністерство мало б проаналізувати обидва шляхи вирішення питання забезпечення купівельної спроможності тих, хто працює на землі, і обрати більш ефективну альтернативу. Однак знов створюване **міністерство йде шляхом підтримки окремих лобістів**, ігноруючи засадничі принципи державного управління.

3. Позиція ГС АСУ;

ГС АСУ послідовно виступає за розвиток ефективних та дієвих механізмів державної підтримки сільгоспвиробника на етапі відкриття ринку землі.

ГС АСУ вважає неприпустимим делегування державою функцій з гарантування кредитів, залучених на купівлю землі, "на аутсорсинг". Оскільки це, по-перше, безпідставно здорожує такі кредити, а по-друге, збільшує корупційний потенціал системи державного управління.

ГС АСУ вважає, що проблема забезпечення платоспроможності сільгоспвиробника при купівлі землі має вирішуватися так, як про це передбачено законом – шляхом затвердження Кабінетом Міністрів України порядку підтримки сільгоспвиробника через компенсацію банківських відсотків та через надання державних гарантій за кредитами вітчизняних та іноземних банків.

3. Рекомендації

Припускаючи, що керівництво відновленого Міністерства не поінформоване про альтернативні шляхи вирішення питання забезпечення платоспроможності сільгоспвиробника на етапі відкриття ринку землі, потрібно написати відкритого листа до Міністра і оприлюднити його у ЗМІ, зазначивши, що:

- а) КМУ порушив закон, не виконавши припис про розробку порядку здійснення фінансової підтримки громадян і юридичних осіб для придбання землі і знов створене міністерство має гостро ставити це питання;
- б) підрозділи МРЕТС, відповідальні за аграрний сектор, не приділили належної уваги питанням внесення пропозицій щодо надання державних гарантій при кредитуванні купівлі землі на етапі формування державного бюджету на 2021 рік і тим самим позбавили галузь можливості використовувати цей цілком слушний механізм і знов створене міністерство має докласти невідкладних зусиль для внесення відповідних змін до закону "Про державний бюджет України";
- в) пропаганда Фонду гарантування кредитів у публічному просторі відволікає увагу працівників галузі і суспільства, втрачаючи час та створюючи перешкоди для прийняття належних ефективних державницьких рішень.